

ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА З ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ У СПРАВАХ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Курандо К. В.

аспірант кафедри адміністративного та господарського права

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Відповідно до ст. 72 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Участь перекладача в процесі є гарантією повноцінного здійснення права на судовий захист особами, які беруть участь у справі і не володіють або недостатньо володіють державною мовою. Такі особи мають право користуватися послугами перекладача в порядку, встановленому законом.

Міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, також можуть передбачати норми про мову взаємовідносин щодо правової допомоги. Так, ст. 7 Договору між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 30.10.1992 р. встановлено, що при наданні правової допомоги кожна з Договірних Сторін користується державною мовою своєї країни з доданням завіреного перекладу всіх документів на державну мову іншої Сторони або на англійську мову. У разі, коли письмові докази подаються до господарського суду іноземною мовою, додається їх засвідчений у встановленому порядку переклад українською мовою. Господарський суд на підставі ст. 38 ГПК може витребувати офіційний переклад цих документів державною мовою України [1].

У зв'язку з вищезазначеним постає питання необхідності залучення перекладача у господарських справах за участю іноземного елемента, оскільки іноземні громадяни, які виступають учасниками господарського процесу, представники іноземних суб'єктів господарювання найчастіше не володіють державною мовою України.

Перекладач виконує у господарському процесі тільки технічні функції і відноситься до осіб, які сприяють здійсненню правосуддя. Він вступає до провадження для подолання мовних перешкод, його участь пов'язана із забезпеченням прав, свобод і законних інтересів учасників господарського процесу.

Вступаючи в процес, перекладач взаємодіє, в першу чергу, з особою, якій необхідна допомога перекладача. Проте він взаємодіє і з іншими учасниками господарського судового процесу.

Зокрема, організаційно та особисто перекладач взаємодіє з суддею та іншими учасниками процесу (позивачем, відповідачем, представником, прокурором). При цьому з суддею та особою, якій необхідна допомога перекладача, останній знаходиться у відносинах службово-комунікативної взаємодії, а з іншими особами – комунікативної взаємодії.

В процесі взаємодії можливі конфлікти, викликані непорозуміннями в передаванні та сприйманні інформації, тому спілкування перекладача з усіма учасниками процесу повинно бути максимально формалізованим, що виключатиме або зводитиме до мінімуму можливість непорозумінь.

Непорозуміння можливі також і щодо доцільності-недоцільності залучення до справи перекладача, оскільки вказане може затягувати розгляд господарської справи.

Слід відрізнити підстави участі перекладача у судочинстві, які ґрунтуються на цивільно-правовій угоді між перекладачем та особою, від більш відповідальної, коли фактично перекладач допускається до участі у процесі господарським судом через відповідну процедуру попередження про кримінальну відповідальність. Це також суттєво впливає на процес взаємодії перекладача з іншими учасниками процесу.

Завдання перекладача в господарському процесі – допомогти суду та іншим особам, які беруть участь у справі, повноцінно спілкуватися з тим учасником процесу, який не володіє або недостатньо володіє державною мовою. Для цього він здійснює послідовний або синхронний усний переклад того, що відбувається у судовому засіданні; усний чи письмовий переклад документів та інших матеріалів в обсязі, що необхідний для учасника процесу, який не володіє або недостатньо володіє державною мовою; письмовий переклад документів та письмових доказів у справі, що викладені мовою, якою не володіє суд та особи, які беруть участь у справі [2; 88].

Перекладач, маючи достатній рівень лінгвістичної підготовки, забезпечує фактичне вирішення вищезазначених завдань. Однак вважаємо, що значною проблемою є те, що діюче господарське процесуальне законодавство не встановлює критеріїв визначення достатнього рівня володіння державною мовою, а також не встановлює, яким чином і хто має визначати цей рівень. Ст. 72 ГПК України лише визначає, що «кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством».

Досить суттєві вимоги до перекладу передбачені й у Конвенції про визнання і приведення до виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 р.). У ній передбачено, що переклад арбітражного рішення чи угоди засвідчується офіційним або присяжним перекладачем, або дипломатичною, або консульською установою. Отже, в цьому документі підкреслюється важливість перекладу офіційних документів перекладачами, які мають особливий професійний статус. Про вагомий статус перекладача у юрисдикційному процесі, зокрема судовому, свідчить також Федеральний Закон Австрійської Республіки «Про загальноприсяжних та сертифікованих у судовому порядку експертів та перекладачів», Закон Чехії «Про експертів та перекладачів».

На даний час в Україні відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 11.03.2013 р. № 228 «Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів» [3] створено Довідково-інформаційний реєстр перекладачів.

Перекладач допускається ухвалою суду за клопотанням особи, яка бере участь у справі і якій потрібен перекладач особисто або для перекладу змісту доказів та інших матеріалів, які подаються цією особою. Суд може призначити перекладача з власної ініціативи, адже неволодіння мовою судочинства і відсутність перекладача позбавляє особу можливості відстоювати свою позицію перед судом, розуміти все, що відбувається у судовому засіданні, внаслідок чого будуть порушені принципи загальності і гласності.

У юридичній літературі висловлюються думки про те, що перекладач, який бере участь у господарському процесі, повинен знати не тільки мову, а й основи юриспруденції. Здається, що така вимога до перекладача є у більшості випадків майже не здійсненою, що може деякою мірою перешкодити своєчасному розгляду справи. Але слід погодитися, що для судового процесу недостатньо просто володіти мовою, на якій ведеться провадження. В даному випадку слід акцентувати увагу на тому, що перекладач повинен володіти юридичною термінологією та мати хоча б мінімальний багаж знань в тій чи іншій галузі права. Неврахування цих аспектів призводить до того, що на практиці мають місце так звані «спрошені» переклади, і

це може призвести до того, що особа не зрозуміє сутність правочину та наслідки, які для неї настануть у разі його вчинення [2; 89].

Особа, яка допущена ухвалою суду до участі в господарському процесі як перекладач, стає учасником процесу і відповідно суб'єктом господарських процесуальних відносин, що наділений певними правами й обов'язками. За здійснення перекладу процесуальних документів відповідає не суд, а перекладач. За аналогією, перекладач відповідає за правильність перекладу документів та інших матеріалів, що подаються до суду особою, яка не володіє або недостатньо володіє державною мовою.

Слід мати на увазі, що у разі нотаріального посвідчення перекладу нотаріус засвідчує лише оригінальність підпису перекладача, який стоїть під документом, а не відповідність перекладу оригіналові. Тому якщо у господарського суду чи учасника судового процесу виникнуть сумніви щодо автентичності перекладу документа, суд може призначити судову експертизу і доручити її проведення компетентному спеціалісту-перекладачу [1].

Таким чином, слід підсумувати, що прийняття нової редакції ГПК України, хоча й усунуло певні прогалини правового регулювання статусу перекладача в господарському процесі, проте не вирішило їх в повному обсязі. Крім того, залишаються практично неврегульованими та недослідженими питання взаємодії перекладача з іншими учасниками господарського судового процесу. Тому необхідні подальші дослідження в цьому напрямку.

Література:

1. Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій: Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України № 04-5/608 від 31.05.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02. – Назва з екрана.
2. Покрецьук О.О. Процесуальне становище перекладача в нотаріальному та інших юридично значущих процесах: проблемні питання / О.О. Покрецьук, С.Я. Фурса // *Право України*. – 2000. – № 10. – С. 87-91.
3. Порядок ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів: Затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.03.2013 р. № 228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13>. – Назва з екрана.